

Наукові перспективи
Видавнича група

Bulletin of Science and Education

ВІСНИК НАУКИ ТА
ОСВІТИ
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

№ 1(43) 2026

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 1(43) 2026

Київ – 2026

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 1(43) 2026

Kyiv – 2026

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2026. № 1(43) 2026. С. 3559

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління (Рішення від 02.02.2026, № 1/2-26)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)

Редакційна колегія:

- ✦ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✦ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✦ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✦ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✦ Волошенко Марина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи, Національний університет "Одеська політехніка" (Одеса, Україна)
- ✦ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✦ Головня Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- ✦ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✦ Колмнікова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✦ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформатії, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)

- ✦ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Кулікова Тетяна Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини, методист Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради; Експерт Державної Служби якості освіти з питань акредитаційної експертизи освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти; Член Української асоціації дослідників освіти (Кременчук, Україна)
- ✦ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✦ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✦ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✦ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✦ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✦ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✦ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✦ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✦ Новік Крістіна Іванівна - координатор освітньо-технологічних проєктів в TeachEd (Великобританія)
- ✦ Осова Ольга Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✦ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✦ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українського-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✦ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✦ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✦ Равлюк Тетяна Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
- ✦ Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✦ Рубан Микола Юрійович - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Київ, Україна)
- ✦ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського (Одеса, Україна)
- ✦ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Синявська Олена Олександрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)
- ✦ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✦ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (м. Дніпро, Україна)
- ✦ Степанова Наталія Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)

- ✦ Стратулат Наталія Вікторівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування (Київ, Україна)
- ✦ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✦ Тележкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✦ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✦ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✦ Федотова Оксана Олегівна - доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ, Україна)
- ✦ Чікарькова Марія Юрійвна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✦ Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✦ Шевель Інна Петрівна - кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✦ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✦ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✦ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✦ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

*Статті розміщені в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.*

- Бондар Н.В., Гайдаєнко О.Ф.** 1545
МОЖЛИВОСТІ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ (MOODLE, QUIZLET, CLASSTIME) ДЛЯ НАВЧАННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ: ПЕРЕВАГИ Й ОБМЕЖЕННЯ
- Булатов В.А.** 1558
ГЕНЕЗА ТА СУЧАСНИЙ СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
- Вакарчук В.О., Леоненко А.В., Бєседа В.В., Каліберда О.Г.** 1572
ФОРМУВАННЯ РУХОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
- Васиньова Н.С., Володавчик В.С.** 1587
УНІВЕРСИТЕТСЬКО-ГРОМАДСЬКА ВЗАЄМОДІЯ У КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ВІДКРИТОЇ НАУКИ
- Васільєва П.А.** 1601
СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
- Вахняк Н.В.** 1612
ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ В УМОВАХ РОДИНИ
- Вєргун А.Р., Блащак І.М., Баховський І.І., Надашкевич О.Н., Вєргун О.М., Калитовська М.Б., Парашук Б.М., Мацях Ю.М., Грищенко О.В., Завійська В.М., Драгочинська Л.Ф., Ягело С.П.** 1627
ОСОБЛИВОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАННЯ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАГАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ПОЗИЦІЙ БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНО-ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ТА КЛІНІЧНИХ ПРОТОКОЛІВ
- Вихор С.Т., Радченко О.Я.** 1651
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МЕЙНСТРИМІНГУ В УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

УДК 37.07:316.346.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1\(43\)-1651-1665](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-1651-1665)

Вихор Світлана Теодозіївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0002-3416-9379>

Радченко Ольга Яківна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0003-3403-4172>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МЕЙНСТРИМІНГУ В УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. Сучасний розвиток українського суспільства неможливий без впровадження ключових засад гендерної політики у всі сфери суспільного життя. Інтеграція гендерного підходу в освіту має на меті формування в підростаючого покоління цінностей рівності в правах та можливостях, рівного доступу до їх реалізації з метою формування демократичного суспільства, де гендерний мейнстрімінг виступає ключовою стратегією їх досягнення. Останні наукові дослідження демонструють зростання уваги та необхідність інтеграції гендерного підходу в управлінську діяльність закладів загальної середньої освіти. У фокусі дослідників – забезпечення справедливості, рівноправ'я та поваги до прав кожної особистості, створення умов для реалізації рівних можливостей, незалежно від статі учасників освітнього процесу, що вимагає зміни існуючих управлінських парадигм.

Законодавче забезпечення та інституційні механізми реалізації гендерної політики в освітній сфері України охоплюють комплекс державних документів: Конституція України, Закон України «Про освіту», Стратегію забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків до 2030 року, Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та інші нормативно-правові акти.

У статті здійснено аналіз теоретичних аспектів та розроблено практичний алгоритм впровадження гендерного мейнстрімінгу в управління закладом загальної середньої освіти на основі останніх публікацій з питань

упровадження стандартів гендерної рівності та інтеграції гендерного підходу при розробці регіональних та місцевих стратегій розвитку.

Опрацьовано публікації з гендерної тематики, теорії управління та менеджменту. Проаналізовано дослідження з педагогіки, виокремлено практичні інструменти реалізації гендерного підходу до управління ЗЗСО. Описано етапи, складові та змістове наповнення алгоритму впровадження гендерного мейнстрімінгу в управління закладом загальної середньої освіти.

Ключові слова: гендерна політика, гендерний мейнстрімінг, управління закладом загальної середньої освіти.

Vykhor Svitlana Teodoziivna PhD, Associate professor of the Department of Pedagogy and Education Management of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0002-3416-9379>

Radchenko Olha Yakivna PhD, Associate professor of the Department of Pedagogy and Education Management of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0003-3403-4172>

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF GENDER MAINTSTREAMING IMPLEMENTATION IN THE MANAGEMENT OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The modern development of Ukrainian society is impossible without the implementation of the key principles of gender policy across all spheres of public life. The integration of a gender approach in education aims to foster values of equality in rights and opportunities among the younger generation and to ensure equal access to their realization, thereby contributing to the development of a democratic society. In this context, gender mainstreaming serves as a key strategy for achieving these goals. Recent scientific research demonstrates growing attention to, and the necessity of, integrating a gender approach into the management practices of general secondary education institutions. Researchers emphasize the importance of ensuring fairness, equality, and respect for the rights of every individual, as well as creating conditions for the realization of equal opportunities regardless of the gender of participants in the educational process. This, in turn, requires a transformation of existing management paradigms.

Legislative support and institutional mechanisms for the implementation of gender policy in the educational sphere of Ukraine encompass a range of state

documents, including the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine On Education, the Strategy for Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men until 2030, the Strategy for Implementing Gender Equality in the Education Sector until 2030, and other regulatory legal acts.

The article analyzes theoretical approaches and proposes a practical algorithm for implementing gender mainstreaming in the management of general secondary education institutions. The study is based on recent publications addressing the implementation of gender equality standards and the integration of a gender approach in the development of regional and local development strategies. Scholarly works on gender issues, administration and management theory, and pedagogy are reviewed. As a result, practical tools for implementing a gender approach in the management of general secondary education institutions are identified. The stages, components, and content of the proposed algorithm for gender mainstreaming implementation are described.

Keywords: gender policy, gender mainstreaming, management of general secondary education institutions.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства гендерна політика стала невід'ємною складовою державної освітньої стратегії. Інтеграція гендерного підходу в освіту сприяє формуванню вільного, справедливого й інклюзивного суспільства, де всі громадяни мають рівні права та можливості, оскільки освіта є галуззю, яка має потужний потенціал для формування та ствердження демократичних цінностей.

Програма розвитку гендерної рівності в Україні, яка інтегрується в освітню систему, передбачає впровадження конкретних кроків, зокрема, через гендерний мейнстримінг, проте практичні інструменти цього процесу мало досліджені та вимагають зміни існуючих управлінських парадигм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Законодавче забезпечення та інституційні механізми реалізації гендерної політики в освітній сфері України охоплюють комплекс нормативно-правових актів, стратегічних документів і організаційних структур, які забезпечують упровадження принципу рівності жінок і чоловіків.

Основу становить Конституція України, що гарантує рівність прав і свобод громадян незалежно від статі (ст. 24). Важливими нормативними актами є Закон України «Про освіту», у якому закріплено принципи рівності та недискримінації в освітньому процесі, а також Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», який створює правові передумови для формування та реалізації державної гендерної політики, у тому числі в освітній галузі.

Закон України «Про освіту» передбачає обов'язковість здобуття учнями закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) ряду компетентностей, зокрема, «громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей» (Стаття 12. Повна загальна середня освіта) [1].

Одним із ключових кроків стало затвердження 12 серпня 2022 року Кабінетом Міністрів України Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року. Водночас було схвалено і Операційний план її реалізації на 2022–2024 роки. Ці документи окреслюють пріоритети державної політики, визначають основні напрями діяльності органів влади різних рівнів, а також розподіляють відповідальність між виконавцями.

Аналогічний документ безпосередньо для освітньої сфери – це Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2022 р. № 1163-р. Одночасно було затверджено Операційний план заходів на 2022–2024 роки з її реалізації. Цей документ визначає механізми інтеграції гендерного підходу на всіх рівнях освіти, передбачає підготовку педагогічних кадрів до роботи в умовах рівних можливостей, а також розвиток гендерної культури учасників освітнього процесу.

У тексті Державного стандарту профільної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 851 від 25. 07. 2024 р. наголошується на дотриманні принципів поваги до особистості, рівного доступу до освіти, відсутності будь-яких форм дискримінації, створенні безпечного освітнього середовища. У ст. 21 зазначається, що «метою громадянської та історичної освітньої галузі є розвиток особистості здобувачів освіти через критичне осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, ... активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права, дотримання принципів гендерної рівності» [2]. Ця постанова набуває чинності 1.09.2027 р., але даний документ є свідченням уваги до реалізації ключових складових гендерної стратегії в освітніх закладах.

Таким чином, в Україні сформовано цілісну систему нормативного та стратегічного забезпечення гендерної політики в освіті в цілому та середній освіті, зокрема, яка поєднує загальнодержавні та галузеві підходи до реалізації принципів рівності.

Метою статті є визначення теоретичних та практичних аспектів інтеграції гендерного підходу в управлінську діяльність закладу загальної середньої освіти.

У 1998 році Рада Європи затвердила документ в якому було закладено концептуальні основи гендерного мейнстримінгу, його методологія та методика. Він є новою стратегією досягнення рівності, де людина – центр процесу формування політики. Н. Гербут зазначає, що «концепт і політика гендерного мейнстримінгу стали об'єктом критики з боку деяких гендерних теоретиків, оскільки, на відміну від гендерної теорії, яка прагне до деконструкції категорії статі як такої, комплексний підхід, навпаки, зводить ці категорії до біологічної статі й фіксованого гендерного суб'єкта в есенціалістському розумінні поняття гендеру. Це призводить до протистояння «чоловік-жінка», в той час як відмінності між іншими соціальними групами не беруться до уваги» [3, С. 357-358].

Під гендерним мейнстримінгом розуміють «систематичне врахування відмінностей між умовами існування, становищем та потребами жінок і чоловіків у всіх політиках та діях... Гендерний мейнстримінг – це додаткова стратегія, а не заміна цілеспрямованої політики та програм, орієнтованих на жінок, законодавства у сфері гендерної рівності, інституційних механізмів гендерної рівності та конкретних втручань, спрямованих на усунення гендерного розриву» [4, С. 44].

Виклад основного матеріалу. Практичні інструменти впровадження гендерного мейнстримінгу в управління ЗЗСО на даний час не є чітко визначеними. Важливими є гендерний аналіз нормативно-правових документів і програм та гендерно-орієнтоване бюджетування – ГОБ. Гендерний аналіз нормативно-правових актів – це оцінювання законів і політик з погляду їх впливу на жінок і чоловіків з метою виявлення нерівностей та усунення дискримінаційних норм. ГОБ – це планування та розподіл бюджетних коштів з урахуванням потреб різних соціальних груп за гендерною ознакою, щоб забезпечити рівний доступ до ресурсів та послуг.

Орієнтиром для практичної реалізації гендерного підходу в управління ЗЗСО може слугувати «Інструкція з інтеграції гендерного підходу при розробці регіональних та місцевих стратегій розвитку в контексті відновлення», яку розроблено за експертної підтримки ООН Жінки в Україні та фінансування урядів Данії та Швеції на початку 2025 року [5].

Там подано кроки для інтеграції гендерного підходу в процесі відновлення та розвитку на регіональному та місцевому рівнях, які можна інтерполювати в заклади освіти:

1. Збір та аналіз даних (включаючи збір даних, розподілених за статтю);
2. Аналіз ситуації (включаючи гендерний аналіз та гендерний аудит установ);

3. Розробка стратегічних, операційних цілей, завдань та заходів з урахуванням гендерного підходу;
4. Калькуляція витрат (костінг) та гендерно-орієнтоване бюджетування (ГОВ) у стратегічних планах відновлення;
5. Моніторинг та оцінювання [5].

Розглянемо основні практичні інструменти впровадження гендерного мейнстримінгу, їх алгоритм застосування та приклади реалізації в українській освіті. Серед інструментів реалізації політики гендерної рівності виокремлюють: комплексний гендерний підхід, гендерний аналіз, як основа комплексного гендерного підходу, оцінка гендерного впливу під час розроблення нормативно-правових актів та гендерно-орієнтоване бюджетування [6, С. 93-135].

Алгоритм «10 кроків» є загальновизнаним практичним інструментом впровадження комплексного гендерного підходу в різні галузі суспільного життя та забезпечує системне інтегрування гендерної рівності на всіх етапах управління освітнім процесом [6, С. 94–99]. Цей інструмент включає алгоритми діагностики, моніторингу, оцінки результатів і коригування політики. Організація освітнього процесу здійснюється через формування команд із залученням усіх стейкхолдерів. Важливим етапом є розробка чітких індикаторів для моніторингу змін. Алгоритм також передбачає тренінги для посадовців та педагогів, що дозволяє підвищити рівень гендерної компетентності. С. Бабенко вважає, що використання гендерного підходу в управлінні закладом загальної середньої освіти на противагу традиційному менеджменту є виправданим, оскільки забезпечує перехід від декларативних намірів до вимірюваних практичних дій. Проте, його успіх залежить від підтримки з боку керівництва закладу.

У працях Г. Бондаря та Д. Михайлюка йдеться про важливість впровадження ефективних моделей гендерного мейнстримінгу в публічному управлінні, включно з освітньою сферою.

На думку Н. Гербут, гендерний аналіз нормативних документів є основою комплексного підходу, адже дозволяє виявити потенційні дискримінаційні норми [3, С. 4]. Виконуючи такий аналіз перед прийняттям локальних освітніх актів, адміністрація уникає упередженості та підтримує рівні можливості для всіх груп.

Здійснюється аналіз термінології, структури документів, залучення учасників процесу (вчителів, батьків, учнів). Цей інструмент включає етап тестування на гендерну чутливість. Гендерна чутливість – це здатність розпізнавати, розуміти та враховувати відмінності в потребах, досвіді та можливостях жінок і чоловіків, а також виявляти і протидіяти гендерним стереотипам та дискримінації.

На думку С. Плетки, результати гендерного аналізу мають бути оприлюднені для забезпечення прозорості [7, С. 18]. Звітність дозволяє закладу вибудувати довіру громадськості. Моніторинг за результатами аналізу допомагає коригувати документи в режимі реального часу.

Як підкреслює В. Супрун, дієвим інструментом впровадження гендерно-чутливої політики є ГОБ, яке постає аналітичним інструментом сприяння розробленню справедливих і ефективних бюджетів [8, С. 3]. Дослідник зазначає, що «необхідними є якісні зміни у взаємодії центральних, регіональних і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо питань комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному освітньому процесі на державному, регіональному та місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом» [8, С. 213-214].

Наказом Міністерства освіти і науки України від № 521 16.04.2024 затверджено Типовий перелік бюджетних програм і результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Освіта». Серед них дві стосуються загальної середньої освіти: «Надання загальної середньої освіти за рахунок коштів місцевого бюджету» та «Надання загальної середньої освіти закладами загальної середньої освіти за рахунок коштів місцевого бюджету», ще дві – надання загальної середньої освіти спеціальними/спеціалізованими закладами загальної середньої освіти. Серед результативних показників виділяють: показники затрат; показники продукту (напр., середньорічна кількість учнів (дівчат/хлопців), осіб; середньорічна кількість вчителів (жінок/чоловіків), які пройшли підвищення кваліфікації, од.); показники ефективності (напр., середні витрати на одного учня (дівчини/хлопця), грн); показники якості (напр., відсоток охоплення дітей шкільного віку (дівчат/хлопців) загальною середньою освітою, %) [9]. Такі дані спрощують роботу адміністрації ЗЗСО, сприяють відстеженню динаміки результативності програм та інтеграції ГОБ у бюджетний освітній процес.

У монографії І. Грицай зазначається, що «діяльність, пов'язана з гендерним бюджетуванням, передбачає цілу низку різних заходів, включаючи наукові дослідження, інформування громадськості, адвокатування, моніторинг, навчання, а також аналіз і розробку політики і стратегій» [10, С. 309]. На думку дослідниці, ініціативи щодо ГОБ можуть бути спрямовані на «різні види аналізу, які дають змогу оцінити, якою мірою гендерний чинник врахований у бюджетах і програмах; розробку процесів і систем, за допомогою яких можна з'ясувати, наскільки у відповідних бюджетах і програмах врахована гендерна складова» [10, С. 309]. Таким чином, спектр можливостей ГОБ є набагато ширший, ніж це видається на перший погляд,

є перевіреним інструментом, який має різну спрямованість та може набувати різноманітних форм, залежно від культурних норм, обраної стратегії та фінансових можливостей.

Важливим кроком впровадження гендерного мейнстрімінгу в практику роботи ЗЗСО є моніторинг та оцінювання, який є завершальним етапом, який включає контроль, оцінювання та документацію проведених заходів та використаних коштів.

На думку Т. Марценюк та С. Оксамитної, необхідна розробка спеціальних просвітницьких програм з подолання гендерних стереотипів та формування гендерної культури. Активна інформаційна кампанія в освітньому середовищі сприяє формуванню культури рівності, в тому числі інформування через шкільні сайти, декларування цінностей гендерної рівності; використання соціальних мереж як платформи для обговорення тем гендеру; участь у всеукраїнських кампаніях з гендерної освіти. Важливі інформаційні дошки і брошури в школі з поясненням ключових понять, висвітлення результатів моніторингу, аналізу та бюджетування для батьків і громади. Зазначимо, що для практичної реалізації комплексного гендерного підходу необхідні не лише вказані вище інструменти, а й переконання у необхідності впровадження цих ідей у керівників та адміністрації закладу освіти, особистого усвідомлення проблем нерівності та їх можливих наслідків.

Впровадження гендерного мейнстрімінгу у закладі загальної середньої освіти передбачає цілісне врахування гендерних аспектів у всіх напрямках діяльності школи, особливо з метою створення інклюзивного та рівноправного середовища для учнів та педагогів. Як зазначають В. Кравець та О. Кікінежді, «концептуальна модель формування гендерно-справедливого середовища для дітей та молоді включає теоретико-методологічні та організаційно-технологічні концепції.

Перша концепція базується на провідних ідеях гуманістично-екзистенційної психології та педагогіки, інтеграції компетентнісного, особистісно-орієнтованого (І. Бех) та гендерного (В. Кравець) підходів, а її варіант – особистісно-егалітарний (О. Кікінежді)» [11, С. 370].

Практичні інструменти реалізації політики гендерної рівності в освіті утворюють єдиний механізм, що дозволяє послідовно впроваджувати зміни. Комплексний підхід, гендерний аналіз і бюджетування створюють основу для системної роботи. Підвищення кваліфікації педагогів, активна комунікація, робота з учнівством і нагляд за реалізацією забезпечують результативність. Співпраця МО, міжнародними структурами додає ресурсного й аналітичного потенціалу. У результаті впровадження цих інструментів у закладі освіти формується безпечне середовище, де гендерна

рівність не декларація, а практика, частина шкільної культури та управлінської моделі.

У таблиці 1 відображено логічну послідовність етапів, кроків, тривалість виконання, зміст роботи, очікувані результати та відповідальних осіб. Вона дозволяє наочно оцінити структуру реалізації гендерного мейнстрімінгу для планування та контролю його впровадження. Такий підхід сприяє системності та комплексності заходів, забезпечуючи ефективне досягнення поставлених цілей.

Таблиця 1

Алгоритм реалізації гендерного мейнстрімінгу в управлінні ЗЗСО

Етап	Крок	Тривалість	Зміст роботи	Очікуваний результат	Відповідальні особи
I. Діагностично-аналітичний	1. Діагностика	1-й семестр (1-й рік)	Збір даних за статтю: (анкетування, опитування, інтерв'ю) щодо наявності та характеру гендерних стереотипів, нерівності, булінгу. Гендерний аналіз документів закладу.	Визначення актуального стану, ключових проблем та потреб учнів та педагогів.	Адміністрація, практичний психолог, соціальний педагог.
II. Проектно-нормативний	2. Нормативне забезпечення	2-й семестр (1-й рік)	Розробка/коригування локальних нормативних документів (Стратегія розвитку, Кодекс етичної поведінки, Політика протидії булінгу) з урахуванням гендерної чутливості та принципів рівності.	Створення нормативно-правової бази для впровадження гендерного мейнстрімінгу.	Адміністрація, педагогічна рада, батьківська громадськість, юрист (за потреби).
	3. Планування	2-й семестр (1-й рік)	Розробка детального плану (Програми) заходів з гендерного мейнстрімінгу на 3 роки, інтеграція гендерного компоненту у річні плани роботи.	Затвердження Програми дій, що охоплює всі складові діяльності закладу (управління, освітній та виховний процеси, співпраця з батьками та громадою)	Адміністрація, створення робочої групи з впровадження гендерної рівності.

Етап	Крок	Тривалість	Зміст роботи	Очікуваний результат	Відповідальні особи
III. Організаційно-кадровий	4. Кадрове забезпечення	1-й семестр (1-й рік)	Призначення відповідальних осіб, організація навчання та підвищення кваліфікації педагогів та адміністрації.	Сформована команда, яка володіє необхідними знаннями та навичками для реалізації Програми.	Адміністрація, робоча група з впровадження гендерної рівності.
IV. Навчально-методичний (Тренінговий)	5. Навчання та підвищення кваліфікації (Модулі 1-4)	1-й рік – Модуль 1, 2-й рік – Модулі 2-4	Проведення тренінгів, семінарів, майстер-класів для педагогів та адміністрації: Модуль 1: Гендерна чутливість та стереотипи. Модуль 2: Антибулінгова політика. Модуль 3: Алгоритми реагування. Модуль 4: Ненасильницька комунікація.	Педагоги володіють знаннями, навичками та алгоритмами для створення безпечного та недискримінаційного середовища; зростання культури спілкування	Практичний психолог, соціальний педагог, запрошені тренери
V. Інформаційно-комунікативний	6. Інформування та комунікація	Постійно	Розробка та поширення інформаційних матеріалів; проведення просвітницьких заходів для всіх учасників освітнього процесу (учні, батьки, вчителі); налагодження співпраці з громадськими організаціями.	Підвищення обізнаності всіх стейкхолдерів щодо гендерної рівності та безпечного середовища; активне залучення батьківської спільноти.	Адміністрація, практичний психолог, класні керівники.
VI. Інституційний (Створення середовища)	7. Створення партнерського та безпечного середовища (Модуль 5)	3-й рік	Розробка Кодексу безпеки; впровадження командних практик, фасилітаційних сесій, ранкових зустрічей.	Стабільне, безпечне, недискримінаційне середовище, сформована довіра та повага, активна участь спільноти у формуванні правил.	Адміністрація, педагогічна рада.

Етап	Крок	Тривалість	Зміст роботи	Очікуваний результат	Відповідальні особи
VI. Моніторингово-оцінювальний	8. Моніторинг та оцінювання	Щорічно (постійно)	Збір та аналіз журналів подій та звернень; річний моніторинг змін у середовищі; контроль виконання плану; повторна діагностика.	Об'єктивна оцінка ефективності впроваджених заходів, своєчасне коригування стратегії.	Адміністрація, робоча група, практичний психолог.

Запропонований алгоритм впровадження гендерного мейнстрімінгу в ЗЗСО передбачає комплексну поетапну організацію роботи, що охоплює всі аспекти формування безпечного та недискримінаційного освітнього середовища. На першому, діагностично-аналітичному етапі, упродовж першого семестру першого року планується проведення детальної діагностики, яка включає анкетування, опитування та інтерв'ю з метою виявлення наявності гендерних стереотипів, випадків нерівності або булінгу серед учасників освітнього процесу. Одночасно здійснюється аналіз внутрішніх документів закладу для визначення актуального стану та ключових проблем, що дозволяє виявити потреби та пріоритети для подальшої роботи. Важливим етапом є збір статистичних даних з розподілом за статтю (учнів, педагогів) та аналізу бюджетних коштів. Відповідальність за цей етап покладається на адміністрацію закладу, практичного психолога та соціального педагога.

Другий етап, проєктно-нормативний, зосереджується на створенні нормативної бази та стратегічному плануванні. У другому семестрі першого року передбачено розробку або коригування локальних нормативних документів, таких як Стратегія розвитку закладу, Кодекс етичної поведінки та Політика протидії булінгу, із врахуванням принципів гендерної чутливості та рівності. Паралельно здійснюється розробка детального трирічного плану заходів з інтеграцією гендерного компонента у річні плани роботи закладу, що забезпечує системний та комплексний підхід. Адміністрація, педагогічна рада та, за потреби, юрист відповідають за забезпечення нормативного та організаційного супроводу.

На організаційно-кадровому етапі акцент робиться на формуванні компетентної команди. Протягом першого семестру першого року здійснюється призначення відповідальних осіб, створення робочої групи з гендерної рівності та організація навчання для педагогів та адміністрації. Метою є забезпечення наявності команди, що володіє необхідними знаннями та навичками для ефективного впровадження програми.

Відповідальними за цей етап є адміністрація закладу та робоча група з впровадження гендерної рівності.

Наступний, навчально-методичний (тренінговий) етап передбачає проведення серії навчальних модулів упродовж першого та другого років. Модульна система включає: гендерну чутливість та усвідомлення стереотипів, антибулінгову політику, алгоритми реагування на конфлікти та практику ненасильницької комунікації. Під час тренінгів, семінарів і майстер-класів педагоги опановують знання, методики та алгоритми, що сприяють створенню безпечного та рівноправного середовища, а також підвищенню культури комунікації в колективі. Організаційне забезпечення здійснюють практичний психолог, соціальний педагог та запрошені тренери.

Інформаційно-комунікативний етап реалізується постійно та спрямований на інформування всіх учасників освітнього процесу. Це включає підготовку і поширення просвітницьких матеріалів, проведення інформаційних заходів для учнів, батьків і педагогів, а також налагодження співпраці з громадськими організаціями. Очікуваним результатом є підвищення обізнаності, активне залучення батьківської спільноти та формування у колективі усвідомлення важливості гендерної рівності. Відповідальними особами є адміністрація закладу, практичний психолог та класні керівники.

На інституційному етапі, який передбачено на третьому році реалізації алгоритму, відбувається створення безпечного та недискримінаційного середовища в закладі. Розробляється Кодекс безпеки, впроваджуються командні практики, фасилітаційні сесії та ранкові зустрічі, що сприяють формуванню довіри, поваги та активної участі всієї шкільної спільноти у підтримці правил. Основна мета цього етапу – стабільне безпечне середовище, яке закріплює ефективність попередніх заходів та попереджує прояви насильства. Відповідальність лежить на адміністрації закладу та педагогічній раді. Моніторингово-оцінювальний етап здійснюється щорічно та охоплює збір і аналіз журналів подій, звернень та річний моніторинг змін у середовищі закладу. Контролюється виконання плану заходів і проводиться повторна діагностика для оцінки ефективності впроваджених заходів. Це дозволяє своєчасно коригувати стратегію та оцінювати прогрес у досягненні поставлених цілей. Адміністрація, робоча група та практичний психолог відповідають за проведення моніторингу та аналізу результатів.

Висновки. Отже, практичні інструменти реалізації політики гендерної рівності в освіті утворюють єдиний механізм, що включає комплексний гендерний підхід, гендерний аналіз і бюджетування. Розроблено алгоритм впровадження гендерного підходу у стратегію управління закладом загальної середньої освіти, що охоплює сім етапів та програму реалізації

гендерного мейнстримінгу. Комплексна реалізація запропонованого алгоритму передбачає системний підхід, що включає діагностику, нормативне забезпечення, кадрову підготовку, навчально-методичну підтримку, комунікаційну роботу, створення безпечного середовища та постійний моніторинг. Кожен етап логічно доповнює попередній, що сприяє розвитку відповідального ставлення учнів, педагогів та батьків до принципів рівності та недопущення дискримінації.

Для успішної реалізації даного алгоритму доцільно докладно описати можливості та методики використання гендерного аналізу при зборі статистичних даних, схему аналізу нормативно-правових актів у закладі освіти, розробити чіткі критерії та показники для досягнення цілей гендерної рівності для реалізації, контролю та оцінювання ефективності проведених заходів. Спільних скоординованих дій від органів влади, місцевих та галузевих бюджетів вимагає запровадження гендерних аспектів у бюджет ЗЗСО. Таким чином, проведене дослідження вимагає конкретизації окремих його етапів, що виступає перспективою подальших розвідок у даному напрямі.

Література:

1. Закон України №2145-VIII «Про освіту». 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Державний стандарт профільної середньої освіти № 851 від 25. 07. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>
3. Гербут Н. Теоретико-методологічні засади гендерних досліджень. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. Вип. 1 (57). URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/gerbut_teoretyko.pdf
4. Словник Європейського інституту з гендерної рівності / пер. М. Бабак, О. Давліканової, М. Дмитрієвої, Л. Компанцевої, М. Козир, К. Левченко, М. Скорик, О. Суислової. Київ : «Вістка», 2021. 170 с.
5. Інструкція з інтеграції гендерного підходу при розробці регіональних та місцевих стратегій розвитку в контексті відновлення. К., 2025. 16 с. URL: https://ukraine.unwomen.org/sites/default/files/2025-01/guide_on_gender_mainstreaming_a4_ukr.pdf.
6. Програма навчального курсу з питань упровадження стандартів гендерної рівності в діяльність Апарату Верховної Ради України. Комплексний гендерний підхід («10 кроків» – алгоритм комплексного гендерного підходу). 2020. С. 94–99. URL: <https://e-learning.rada.gov.ua/storage/124/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D1%83.pdf>
7. Плетка О.Т. Гендерна чутливість в освіті: управлінський аспект: методичні рекомендації для керівників закладів освіти. Київ: Талком, 2023. 27 с.
8. Супрун В.В. Гендерний підхід та гендерно-орієнтоване бюджетування освіти як пріоритет державної політики України. *Вісник післядипломної освіти*. 2020. Вип. 13 (42). «Серія «Соціальні та поведінкові науки». С. 200-230. URL: https://lib.iitta.gov.ua/728495/1/Bulletin_14_43_Social_and_behavioral_sciences_Suprun.pdf

9. Типовий перелік результативних показників бюджетних програм місцевих бюджетів у галузі «Освіта» № 521 від 16.04.2024. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE41976?an=1>

10. Грицай І.О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 560 с. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3750/1/Грицай%20І.О._монографія.Pdf

11. Кравець В. П., Кікінежді О. М. Strategies of gender education in contemporary conditions. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 21 бер. 2025 р.); у 2-х ч. Дніпро: Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. Ч. I. С. 369-372.* URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/36553/1/Kikinezhdi_Kravets_Konf_bezpeka.pdf

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [The Law of Ukraine «On Education»]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

2. Derzhavnyi standart profilnoi serednoi osvity [State standard of specialized secondary education]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

3. Herbut N. (2018). Teoretyko-metodolohichni zasady gendernykh doslidzhen [Theoretical and methodological foundations of gender research.] Kyiv: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 1 (57). Retrieved from https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/gerbut_teoretyko.pdf [in Ukrainian].

4. Slovník Yevropeiskoho instytutu z gendernoi rinvnosti (2021). [European Institute for Gender Equality Dictionary]. Kyiv: «Vistka» [in Ukrainian]

5. Instruksiiia z intehratsii gendernoho pidkhodu pry rozrobsi rehionalnykh ta mistsevykh stratehii rozvytku v konteksti vidnovlennia (2025). [Guidelines for integrating a gender perspective in the development of regional and local development strategies in the context of recovery]. Kyiv Retrieved from https://ukraine.unwomen.org/sites/default/files/2025-01/guide_on_gender_mainstreaming_a4_ukr.pdf. [in Ukrainian].

6. Prohrama navchalnoho kursu z pytan uprovdzhennia standartiv gendernoi rinvnosti v diialnist Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy. (2020). Kompleksnyi gendernyi pidkhid («10 krokiv» – alhorytm kompleksnoho gendernoho pidkhodu). [Program of the training course on the implementation of gender equality standards in the activities of the Verkhovna Rada of Ukraine. Comprehensive gender approach ("10 steps" - algorithm of a comprehensive gender approach)]. 94–99. Retrieved from <https://e-learning.rada.gov.ua/storage/124/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D1%83.pdf> [in Ukrainian].

7. Pletka O.T. (2023). Genderna chutlyvist v osviti: upravlinskyi aspekt: metodychni rekomendatsii dlia kerivnykiv zakladiv osvity [Gender sensitivity in education: a managerial aspect: methodological recommendations for heads of educational institutions]. Kyiv: Talkom, [in Ukrainian].

8. Suprun V.V. (2020). Gendernyi pidkhid ta genderno-orientovane biudzhetuвання osvity yak priorytet derzhavnoi polityky Ukrainy [Gender approach and gender-oriented budgeting of education as a priority of state policy of Ukraine]. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity - Bulletin of postgraduate education*, 13 (42), 200-230. Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/728495/1/Bulletin_14_43_Social_and_behavioral_sciences_Suprun.pdf [in Ukrainian].

9. Typovi perelik rezultatyvnykh pokaznykiv biudzhetykh prohram mistsevykh biudzhetyv u haluzi «Osvita» [Typical list of performance indicators of budget programs of local budgets in the field of «Education»]. (n.d.). *ips.ligazakon.net* Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/RE41976?an=1> [in Ukrainian].

10. Hrytsai I.O. (2018) *Mekhanizm zabezpechennia pryntsypu gendernoi rivnosti: teoriia ta praktyka* [Mechanism for ensuring the principle of gender equality: theory and practice]. Kyiv: «Khai-Tek Pres». Retrieved from https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3750/1/Hrytsai%20I.O._monohrafiia.Pdf [in Ukrainian].

11. Kravets V. P. & Kikinezhdzi O. M. Strategies of gender education in contemporary conditions. [Strategies of gender education in contemporary conditions]. *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty: materialy IX Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia - International and National Security: Theoretical and Applied Aspects: Materials of the 9th International Scientific and Practical Conference*. (pp. 369-372). Dnipro: Dniprov. derzh. un-t vnutr. sprav, Retrieved from URL:http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/36553/1/Kikinezhdzi_Kravets_Konf_bezpeka.pdf